

their systematization of knowledge, norms, behavioral stereotypes and self-identity as well as their meeting of social expectations.

Recent social transformations in Ukraine, significant institutional changes and the introduction of market economy have resulted in young peoples' rethinking and reassessment of the social, political, economic and legal situation in the country and abroad, as well as have brought about changes in young peoples' values and behavior motivations.

Keywords: economic socialization, personality, values, morality, internalization, value and moral orientations

Відомості про автора

Лавренко Ольга Василівна, кандидат філософських наук, доцент, провідний науковий співробітник лабораторії організаційної та соціальної психології Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України, м. Київ, Україна.

Lavrenko, O.V., PhD, Assoc. Prof., leading researcher, Laboratory of organizational and social psychology, G.S.Kostiuk Institute of Psychology of the NAPS of Ukraine, Kyiv, Ukraine.

E-mail: olavr47@ukr.net

УДК 159.9-07-316.614

Мельничук Т.І.

БАТЬКІВСЬКА МОДЕЛЬ СІМ'Ї ЯК ОДИН ІЗ ЧИННИКІВ ЕКОНОМІЧНОЇ СОЦІАЛІЗАЦІЇ МОЛОДОГО ПОДРУЖЖЯ: АНАЛІЗ ПРОБЛЕМИ

Мельничук Т.І. Батьківська модель сім'ї як один із чинників економічної соціалізації молодого подружжя: аналіз проблеми. В умовах соціально-економічних перетворень сучасне суспільство потребує інтенсивної соціалізації молоді, особливо успішного та швидкого перебігу процесів професійного становлення та безпроблемної зміни сімейного статусу. У статті здійснено аналіз теоретичних підходів в психології щодо впливу батьківської сім'ї, стосунків подружжя на майбутню молоду сім'ю їхніх дітей. Проаналізовано та окреслено роль батьківської сім'ї як первинної інституції економічної соціалізації дитини, яка формує у неї основи економічної свідомості та сприяє застосуванню отриманих знань у дорослому житті. Розглянуто особливості економічної соціалізації молодого подружжя в сучасному українському суспільстві.

Ключові слова: сім'я, соціальний інститут, економічна соціалізація, сімейне виховання, фактори соціалізації.

Мельничук Т.І. Родительская модель семьи как один из факторов экономической социализации молодых супругов: анализ проблемы. В условиях социально-экономических преобразований современное общество нуждается в интенсивной социализации молодежи, особенно успешном и быстром протекании процессов профессионального становления и беспроблемного изменения семейного статуса. В статье проведен анализ теоретических подходов в психологии о влиянии родительских семейных взаимоотношений на экономическую социализацию молодой семьи в будущем. Проанализированы и обоснованы значение и роль родительской семьи как первичного института экономической социализации ребенка, влияющего на формирование у него основ экономического сознания, способствующего применению полученных знаний при вхождении во взрослую жизнь. Рассмотрены особенности экономической социализации молодых супругов в современном украинском обществе.

Ключевые слова: семья, социальный институт, экономическая социализация, семейное воспитание, факторы социализации.

Постановка проблеми. Сім'я – одна з найдавніших форм об'єднань та спільностей людей. Вона виникла раніше, ніж будь які інші спільноти, нації, держави, ще за часів первісного суспільства. Саме сім'я завжди була, є, і буде найважливішим середовищем формування, розвитку особистості та осередком передачі набутих міжпоколінних знань, певного способу життя для подальшої соціалізації майбутніх поколінь. Для дитини сім'я відіграє важливе значення насамперед тому, що дає перші й важливі знання про життя, про взаємини з людьми. Сім'я «створює матеріальні та моральні умови для її зростання, формує моральні життєві основи та статеворольові установки» [1; 2].

Оскільки людина з народження знаходиться в сім'ї, вона першочергово засвоює стилі партнерської взаємодії та сімейного виховання, зразки поведінки, у тому числі гендерної, з однієї конкретної, а саме — батьківської родини. Підкреслимо, що в сензитивний період навчання для засвоєння більшості соціальних ролей у людини є тільки один зразок функціонуючої сім'ї – батьківський. Від сімейних цінностей, які були засвоєні у дитинстві, залежить розподіл ролей, питання лідерства та відповідальності, способу життя родини у цілому. Шлюбно-сімейні взаємини батьківської родини, подружні ролі, погляди на виховання дітей успадковуються на свідомому та несвідомому рівнях і проявляються в майбутньому у стосунках чоловік – дружина, батьки – діти.

Тому значення моделі сімейної взаємодії, яку сприймає людина протягом дитинства, відіграє значну роль у формуванні сімейних уявлень про свою майбутню сім'ю. У свою чергу, уявлення про сім'ю, настановлення, очікування здійснюють великий вплив на взаємини майбутнього подружжя та їх соціалізацію, у тому числі й економічну, адаптацію до нового для них середовища. Надзвичайно гостро постає проблема соціалізуючого фактора сучасної сім'ї та її впливу на майбутню сім'ю дитини. Необхідність

вивчення досвіду впливу сімейного середовища на соціалізацію, зокрема економічну, передачі традицій впливу на зростаючу особистість актуалізують проблему нашої статті щодо аналізу моделі побудови батьківської сім'ї як одного із чинників економічної соціалізації молодого подружжя.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Соціалізація як процес становлення особистості дитини вперше стає предметом наукового дослідження американських соціальних психологів у 50-60-ті роки минулого сторіччя (П.Глік, Б.Адамі, Л.Колберг та ін.). В останні десятиліття слід відзначити внесок у розробку сімейної соціалізації таких зарубіжних авторів як Н.Смелзер (становлення самооцінки дітей); К.Стокер, С.Макхоул (взаємини між дітьми у сім'ї), К.Бродерік (системні теорії сімейної соціалізації). У вітчизняній науці роль суб'єкт-суб'єктного діалогу як умови повноцінного розкриття особистості в сімейному спілкуванні та самореалізації зазначалося у працях С. Братченко, Г. Дьяконова, С. Максименка, А. Маслоу, М. Пірен, К. Роджерса, Т. Титаренко та ін. [1; 8].

Сучасні дослідження вчених щодо економічної соціалізації особистості (А. Богуш, Н. Гавриш, Н. Грама, І. Зубіашвілі, Н.Дембицька, В. Москаленко, А. Шатова та ін.) свідчать про необхідність впровадження економічної освіти саме з раннього віку та вказують на роль і значення економічної соціалізації в сімейному оточенні: знайомства дітей з ринковими відносинами, економічними уявленнями (про працю, про гроші, про професії, про бюджет сім'ї, про якості людини-господаря), економічними поняттями (категоріями) та безпосереднім застосуванням їх у різних видах діяльності спільно з батьками. Як зазначає В. Москаленко, соціально-психологічний процес входження індивіда в економічну систему суспільства є його економічною соціалізацією [4; С. 53-67].

Питання визначення сутності соціалізації, дослідження особливостей її перебігу в умовах сьогодення вивчали педагоги, психологи, соціальні педагоги, зокрема Г. Андреева, О. Безпалько, І. Бех, І. Богданова, Н. Дембицька, І. Зверева, А. Капська, В. Москаленко, І. Мудик, В. Циба та ін. Окресленню ролі сім'ї як первинної інституції соціалізації дитини присвячено праці М. Аккермана, Т. Говорун, О. Кікінежди, Т. Глухової, О. Гускаленко, Т.Кравченко, Т. Крюкової, О. Смирнової та ін. Дослідники одноставні в тому, що належна реалізація сім'єю відповідних функцій можлива за умов усвідомлення батьками себе як агентів соціалізації, наявності в них широкого рольового репертуару, який забезпечував би представлення дітям очікувань найближчого соціального оточення, добровільне відтворення ними соціальних відносин, ціннісних орієнтацій тощо [1; 6; 8; 9].

Є. Козлова визначає економічну соціалізацію як процес становлення економічної свідомості, засвоєння індивідом ролей, норм, навичок та цінностей економічної поведінки, у рамках якого відбувається інтеріоризація економічної реальності шляхом пізнання економічної дійсності, засвоєння економічних знань через батьківську сім'ю, набуття економічних уявлень, пізнання економічних категорій [8].

Мета статті: проаналізувати та висвітлити вплив моделі батьківської сім'ї на економічну соціалізацію молодого подружжя.

Виклад основного матеріалу і результатів дослідження. Соціально-економічні зміни, у тому числі й економічні кризи, наявність значної кількості альтернатив економічної діяльності (вклади, кредити, вибір способу заробітку грошей, вибір професії і одночасно жорстка конкуренція у пошуку роботи тощо), достатній вибір економічних (фінансових) дій і одночасно значна кількість недобропорядних фінансових організацій, відсутність якісної та достатньої інформації про зазначене викликають у молоді невпевненість у майбутньому та ризик залишитись чи опинитись у невідповідному економічному статусі. Тому молодь, окрім інформації із зовнішнього середовища (телебачення, інтернет, знання, отримані в інституті, друзі тощо), спирається на досвід своїх батьків та намагається використовувати економічний ресурс чи накопичення батьків для забезпечення новоствореної сім'ї у перші роки її існування, не докладаючи при цьому значних зусиль для пошуку чи створення власних економічних ресурсів. Історично сім'я завжди була основною господарською осередком суспільства. У ринковій економіці не просто сім'я, а домашнє господарство, являє собою певну економічну одиницю в складі одного або декількох осіб. Вона приймає самостійні рішення, визначає себе власником якого-небудь фактора виробництва (частіше за все робочої сили).

Сучасна сім'я суттєво відрізняється від сім'ї минулих часів не тільки іншою економічною функцією, а й докорінною зміною своїх економічно-психологічних функцій. Тому постає проблема переосмислення та визначення змісту поняття економічної соціалізації молоді та впливу на цей процес батьківської моделі поведінки. У широкому розумінні економічна соціалізація – це процес входження індивіда в економічну сферу суспільства, формування у нього економічного мислення, процес інтеріоризації економічної реальності, що включає пізнання економічної дійсності, засвоєння економічних знань, формування економічних уявлень, знання економічних категорій, засвоєння і реалізацію ролей і навичок економічної поведінки [7, с.153-163].

Однак на сучасному етапі розвитку суспільства та в складних ринкових відносинах значна кількість молоді не соціалізована до самостійності, особливо молодь із сімей з високим рівнем достатку. Батьки намагаються відмежувати дітей від зовнішніх турбот, від участі у веденні господарства чи бізнесу. До того ж значна кількість молоді у віці 20-25 років не має досвіду роботи, знань про шляхи самостійного заробітку. Під час перебування в батьківській сім'ї у юнаків та дівчат формується відповідна система цінностей, набуваються знання для подальшої їх економічної соціалізації. Одними із основних є вміння будувати ринкові відносини, здійснювати економічно обґрунтовані покупки, а не витрати, що перебільшують дохід,

тобто навчитися раціонально розпоряджатися матеріальними ресурсами. За результатами анкетування студентської молоді (вік 19-21 рік) щодо рівня їх економічної соціалізації, проведеного нами, встановлено: 67% респондентів відмітили, що крім навчання мають підробіток, але цих коштів їм не вистачає на власні витрати і вони користуються допомогою батьків; 25% – тільки навчаються і користуються коштами батьків; 13 % – навчаються, працюють і використовують тільки свої кошти як на навчання, побут, так і на відпочинок.

Усе найкраще та найгірше, що може бути у людині, тісно переплітається із її дитинством та накопиченим досвідом саме у сім'ї. Батьківський вплив є першим джерелом та основою для подальшого формування психосоціального життєвого досвіду. Дослідження та спостереження як українських науковців, так і зарубіжних, вказують, що саме сім'я є найкращим та найефективнішим середовищем щодо належного розвитку дитини, її соціалізації упродовж усього подальшого життя. Сім'я здійснює перші соціально-психологічні впливи, і ці впливи тривають як у дитинстві, так і все подальше свідоме життя людини.

Розглядаючи поняття сімейної економічної соціалізації, можемо констатувати, що це навчання та передача певного досвіду, підготовка молоді до входження у доросле життя та виконання у ньому сімейних ролей. Сімейна соціалізація впливає та формує соціальну компетентність зрілої особистості. Тому значна кількість психологів і соціологів підкреслюють важливість сімейної соціалізації, так як цей процес продовжується протягом усього життя людини, але одночасно і стверджують, що соціалізація дорослих дещо відрізняється від соціалізації дітей. Так, соціалізація дорослих скоріше змінює зовнішню поведінку, у той час як соціалізація дітей формує ціннісні орієнтації. Соціалізація дорослих розрахована на те, щоб допомогти людині набути визначених навичок, а економічна соціалізація в дитинстві більш спрямована на подальше формування мотивації до змістовної поведінки та вдалого співіснування у економічно розвинутому суспільстві.

В. Москаленко, розглядаючи стадії економічної соціалізації, здебільшого спирається на традиції аналізу особистості в онтогенетичному аспекті, так би мовити, в горизонтальному зрізі. Не менш важливим є дослідження цього процесу у вертикальному зрізі, тобто розгляд його як міжпоколінський процес. Економічну соціалізацію в міжпоколінній взаємодії можна представити як формування економічної свідомості кожної вікової когорти в сім'ї, яка у більшості випадків є взаємодією і взаєминами трьох поколінь, які мають різні системи цінностей і настановлень щодо економічної реальності [9].

І.О. Остапівський своїми дослідженнями встановив, що економічна соціалізація має певну структуру, форми, етапи та механізми реалізації. Структурними складниками процесу є: когнітивний, афективний та конативний компоненти [10].

Когнітивна складова економічної соціалізації молоді відображає низький, середній та високий рівень сформованості економічних уявлень особистості. Низький рівень сформованості економічних уявлень характеризується відсутністю уявлень про основні економічні явища або містить фрагментальні уявлення, які відображають несуттєві якості. Середній рівень вказує на наявність уявлень про окремі явища, що базуються на конкретних проявах, а також на функціональних або змістовних особливостях цих явищ. Високий рівень засвідчує наявність економічних знань, заснованих на розумінні сутності змісту та функціональних особливостей економічних явищ. *Афективна складова* висвітлює наявність емоційного ставлення індивіда до економічної дійсності (багатства, бідності, приватної власності, проблем праці та зайнятості, інфляції тощо). *Конативна складова* характеризується різними формами економічної поведінки (споживчої, виробничої, обміно-розподільчої, збережної, інвестиційної тощо) [там само].

У рамках економічної соціалізації виділяють трудову (формування ставлення до праці засобами поведінкового досвіду в різних сферах – домашня праця, начальна діяльність), споживчу (набуття навичок споживання та засвоєння знань про економічні поняття, які характеризують різноманітні аспекти споживання) та власне економічну соціалізацію (формування уявлень про економічні феномени – рекламу, банк, бідність, багатство, інфляцію тощо) [3; 12-18].

Н. Дембицька пропонує розглядати економічну соціалізацію як окрему модель соціалізації з позицій структурно-системного підходу – як складову єдиного процесу соціалізації особистості. Перший підхід спрямований на формування такого типу особистості, який є втіленням обов'язкових вимог до індивідів з боку сучасної соціально-економічної системи українського суспільства, яке швидко оновлюється і змінюється. Інший підхід постає як формування економіко-психологічних характеристик особистості через засвоєння нею економічних цінностей суспільства в процесі економічної життєдіяльності [4; с. 53-67; 8].

Враховуючи зазначене, можна стверджувати, що дитина, а надалі молодь, основні свої знання та навички економічної соціалізації отримують та здобувають саме у сім'ї. Молоді люди особисто, без сімейного досвіду чи проживаючи у заміщуючій сім'ї (приймальна сім'я, усиновлення тощо), не можуть побудувати стабільні сімейні відносини та економічно вдалу родину.

В. Москаленко у своїх дослідженнях відмічала, що соціалізація індивіда є стадійним процесом. Поступове входження індивіда у загальний соціально-психологічний простір відбувається через переорієнтацію його із однієї системи економічних форм соціалізації на іншу через розширення та узагальнення соціально-психологічних відносин між усіма суб'єктами економічної діяльності. Колективом науковців лабораторії соціальної психології Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України (В. Москаленко, І. Зубіашвілі, Н. Дембицька, О. Лавренко та інші) за результатами проведених наукових досліджень виділено три рівні економічних форм соціалізації як певних систем соціально-психологічних

впливів в залежності від провідного типу діяльності в різні вікові періоди соціалізації індивіда. Ці рівні економічних форм соціалізації відрізняються, по-перше, величиною економічного досвіду, який засвоює індивід, по-друге, широтою стосунків з іншими індивідами – суб'єктами економічної поведінки, по-третє, специфікою взаємодії один з одним. Перший рівень – це система економічних форм соціалізації індивіда, яка забезпечує первинне «входження» дитини у світ економічної реальності [9; с. 64].

Другий рівень – це система економічних форм соціалізації людини на етапі засвоєння досягнутих суспільством відносин розподілу праці, котра є головним фактором соціалізації при освоєнні індивідом певної професійної діяльності. Третій рівень економічних форм соціалізації – соціетальний, на якому зв'язок індивіда з економічним світом здійснюється через економічні норми і цінності соціуму [9; с. 66-68].

Отже, в різних наукових дослідженнях психологів, соціологів, педагогів підкреслюється, на наш погляд, важливість та необхідність проходження етапу економічної соціалізації дитини у батьківській сім'ї для подальшої її трансляції та проєкції на новостворену молоддю власну сім'ю.

Також низка науковців відмічає роль батьківських настановлень як важливого чинника отримання соціалізуючого досвіду молоддю сім'єю. Молоді сім'ї – це динамічні спільності, що легко реагують на різні соціально-економічні зміни у частині суспільства, і саме вони є тією категорією населення, що відображає соціально-економічний стан та перетворення і зміни, які відбуваються у суспільстві.

Саме соціальні настановлення, отримані у батьківській родині, є першоджерелом економічних настановлень, що формуються під впливом економічних відносин та економічної діяльності та проявляються у ставленні особистості до власності, грошей, економічного статусу, добробуту тощо. Суть економічних настановлень розкривається через ставлення до економічних цінностей. Визначальними в економічній соціалізації молоді є чотири типи економічних настановлень: амбіційно-оптимістичний, мрійливо-заощаджувальний, раціонально-тривожний, приховано-тривожний; кожному із них відповідає певна мотивація та певний досвід, отриманий у сім'ї своїх батьків [6].

Аналізуючи вплив сімейного виховання на соціалізацію дитини протягом ХХ ст., необхідно враховувати декілька аспектів, по-перше, специфічні особливості трансмісії (передавання) культурних цінностей від покоління до покоління в українському суспільстві у цей період (мається на увазі величина розбіжностей в умовах життя й у ціннісних орієнтаціях батьківського покоління й покоління дітей, які сприяють більш чи менш повному сприйманню або відкиданню дітьми життєвих настановлень батьківської родини). По-друге, амбівалентність батьківських почуттів і їхні соціально-психологічні наслідки. Так, дітоцентризм суспільної психології 2000-х років означав посилення піклування про дітей, але одночасно й обмеження їхньої внутрішньої свободи, примусову інфантилізацію. Наслідком цього стала байдужість і соціальна безвідповідальність сучасної молоді, на що скаржаться батьки, не розуміючи зв'язку таких характеристик дітей з їхньою власною виховною практикою. По-третє, слід враховувати ще мало досліджені компенсаторні механізми самої соціалізації, що зрівноважують або ж зводять нанівець багато виховних зусиль. Наприклад, ефект зустрічної рольової додатковості, коли дитина, маючи перед очима гарний батьківський приклад, не виробляє у себе відповідних навичок, оскільки батьки все роблять самі, й сім'я не має потреби в активності дитини. У такому випадку реалізація економічної функції молоддю сім'єю буде досить проблемною.

3. Фрейд виділив психологічні механізми соціалізації: імітацію, ідентифікацію, почуття сорому і провини. Тому модель батьківської сім'ї, атмосфера щоденного життя, що панує в ній, певна організація домашнього господарства, а також щоденний стиль життя її членів здійснює вагомий вплив на формування уявлень дитини та молоді про людські стосунки, взаємини тощо, що упродовж усього її життя суттєво впливає на благополуччя майбутньої сім'ї та подальше формування економічної соціалізації молодого подружжя. Економічна соціалізація є одним із важливих чинників існування сім'ї, так як економічна функція є однією із основних функцій сім'ї. Також на забезпечення економічної функції сім'ї здійснюють вплив, з одного боку, система соціально-економічних потреб і ціннісних настановлень і орієнтацій, життєвих цілей та ідеалів суспільства, з іншого – суб'єктивні особливості членів сім'ї, їх схильності, споживчі потреби, рівень культурного розвитку та економічної культури, національні та етнічні особливості. Вітворення людини як особистості означає виховання її в сім'ї не як інфантильного споживача, а як особистість, яка шанує працю, є заощадливою, економічно грамотною та культурною, може покладатися виключно на свої можливості для задоволення своїх матеріальних та побутових благ і потреб.

Висновки. Отже, економічна соціалізація молоді є процесом поступового формування економічної свідомості особистості у сімейному середовищі на основі повсякденних знань про економічну реальність, прикладу батьківської поведінки та системи особистісних цінностей батьків. Саме батьківська модель поведінки у сім'ї виступає одним із чинників економічної соціалізації молоді та усвідомлення і сприйняття нею домінуючої функції власності і грошей, як системоутворюючих чинників економічної стабільності, та подальшої незалежності при виконанні надалі сімейних ролей. Таким чином, нове покоління, що приходить на зміну старшому, здатне навчитися соціальним ролям тільки в процесі соціалізації.

Перспективи подальших досліджень. Враховуючи мінливість та нестабільність ринкових відносин та соціально-економічного становища у світі, потребує подальшого додаткового вивчення та дослідження проблематика економічної соціалізації молоді сім'ї, особливо на початку виконання подружжям сімейних ролей.

Список використаних джерел

1. Ананьев Б. Г. Избранные психологические труды в 2-х томах. Т. 1. / Б. Г. Ананьев; под ред. А. А. Бодалева и др. – М., 1980. – 232 с.
2. Бондарчук О.І. Психологія сім'ї: Курс лекцій. / О.І. Бондарчук - К. : МАУП, 2001. – 96 с.
3. Бояринцева А. В. Психологические проблемы экономической социализации / А. В. Бояринцева / Педагогика. – 1994.- №4. – С.12-18;
4. Дембицька Н.М. Соціально-психологічні проблеми економічної соціалізації молоді / Н.М. Дембицька // Соціальна психологія. – 2008. – №3. – С.53-67.
5. Дейнека О. С. Экономическая психология : [учебн. пособ.] / О. С. Дейнека – СПб. : Изд-во С.-Петербург. ун-та, 2000. – 160 с.
6. Економічна соціалізація молоді: соціально-психологічний аспект / загальна редакція – В.В. Москаленко. – Наук. видання – К. : Український центр політичного менеджменту, 2008. – 336 с.
7. Зубіашвілі І. К. Особливості формування основ монетарної культури сучасних старшокласників / І.К. Зубіашвілі // Збірник наукових праць Інституту психології ім. Г.С. Костюка АПН України / За ред. С.Д. Максименка. Т. XI, част.1. – К., 2009. – С. 153- 161.
8. Кравченко Т. Соціалізація дітей шкільного віку у взаємодії сім'ї і школи : монографія / Т.В. Кравченко. – К. : Фенікс, 2009. – 416 с.
9. Москаленко В. В. Соціалізація особистості : монографія / В. Москаленко. – К. : Фенікс, 2013. – 540 с.
10. Остапівський І. О. Становлення особистості у процесі економічної соціалізації. [Електронний ресурс]. Режим доступу : StattiOnline / <http://www.stattionline.org.ua /pedagog/105/18765-stanovlennya-osobistosti-v-procesi-ekonomichnoi-socializacii.html>

Spysok vykorystanykh dzherel

1. Anan'ev B. G. Izbrannyye psihologicheskie trudy v 2-h tomah. T. 1. / B. G. Anan'ev; pod.red. A. A. Bodaleva i dr. – М., 1980. – 232 s.
2. Bondarchuk O.I. Psihologija sim'i: Kurs lekcij. / O.I. Bondarchuk - K. : MAUP, 2001. – 96 s.
3. Bojarinceva A. V. Psihologicheskie problemy jekonomicheskoy socializacii / A. V. Bojarinceva / Pedagogika. – 1994.- №4. – S.12-18;
4. Dembyc'ka N.M. Social'no-psyhologichni problemy ekonomichnoi' socializacii' molodi / N.M. Dembyc'ka // Social'na psyhologija. – 2008. – №3. – S.53-67.
5. Dejneka O. S. Jekonomicheskaja psihologija : [uchebn. posob.] / O. S. Dejneka – SPb. : Izd-vo S.-Peterburg. un-ta, 2000. – 160 s.
6. Ekonomichna socializacija molodi: social'no-psyhologichnyj aspekt / zagal'na redakcija – V.V. Moskalenko. – Nauk. vydannja – K. : Ukrai'ns'kyj centr politychnogo menedzhmentu, 2008. – 336 s.
7. Zubiashvili I. K. Osoblyvosti formuvannja osnov monetarnoi' kul'tury suchasnyh starshoklasnykiv / I.K. Zubiashvili // Zbirnyk naukovyh prac' Instytutu psyhologii' im. G.S. Kostjuka APN Ukrai'ny / Za red. S.D. Maksymenka. T. HI, chast.1. – K., 2009. – S. 153- 161.
8. Kravchenko T. Socializacija ditej shkil'nogo viku u vzajemodii' sim'i' i shkoly : monografija / T.V. Kravchenko. – K. : Feniks, 2009. – 416 s.
9. Moskalenko V. V. Socializacija osobystosti : monografija / V. Moskalenko. – K. : Feniks, 2013. – 540 s.
10. Ostapjovs'kyj I. O. Stanovlennja osobystosti u procesi ekonomichnoi' socializacii'. [Elektronnyj resurs]. Rezhym dostupu : StattiOnline/[http://www.stattionline.org.ua/pedagog/105/18765-stanovlennya-osobistosti-v-procesi-ekonomichnoi-socializacii'.html](http://www.stattionline.org.ua/pedagog/105/18765-stanovlennya-osobistosti-v-procesi-ekonomichnoi-socializacii.html)

Melnichuk, T.I. Parental family model as a factor in economic socialization of young couple, problem analysis.

The article analyzes theoretical and practical approaches used in social psychology to study the impact of parental family and parents' relationship on the relations between young spouses. The author analyzes the role of parent family as the primary institution of economic socialization of the child, which is the basis of their economic consciousness, and the distinctive features of young spouses' economic socialization in Ukraine.

Modern families differ significantly from the families of the past not just in their economic functions, but also in their psychological functions. Therefore, the economic socialization of young people is considered as a component of the whole process of socialization and is defined as the formation of individuals' economic and psychological characteristics through the assimilation of parental family economic values, features of communication, environment traditions and intergenerational customs.

This parental family behavior model determines economic socialization of youth and their awareness of the leading function of property and money as crucial factors in young family economic stability and independence.

Thus, the economic socialization of young people is a process of gradual development of economic consciousness of the individual in a family environment based on knowledge of the everyday economic reality, parental behaviors and their personal values system.

Thus, the new generation can learn social roles only by means of family socialization. Given the volatility and instability of market relations and socio-economic situation in the world, economic socialization of young families, especially at their initial stages, need further investigation.

Keywords: family, social institution, economic socialization, family education, socialization factors.

Відомості про автора

Мельничук Тетяна Іванівна – кандидат психологічних наук, старший науковий співробітник лабораторії організаційної та соціальної психології Інституту психології імені Г.С. Костюка НАПН України, м. Київ, Україна.

Melnichuk, Tetiana I. – PhD, senior researcher, Laboratory of organizational and social psychology, G.S.Kostiuk Institute of Psychology of the NAES of Ukraine, Kyiv, Ukraine.

E-mail: mti@ukr.net